

NOVÝ IMPULZ PRE INOVATÍVNE VZDELÁVANIE V KNIŽNICIACH: KNIŽNICE ČESKA A SLOVENSKA SPÁJAJÚ SVOJE SILY V NOVOM PROJEKTE

Mgr. Dávid Baranko; david.baranko@cvtisr.sk; (Centrum vedecko-technických informácií SR)

V čase, keď sa neformálne vzdelávanie čoraz viac stáva súčasťou strategických priorít verejných inštitúcií, zohrávajú knižnice dôležitú úlohu v rozvoji kompetencií 21. storočia. Knižnično-informačné služby sa už neobmedzujú iba na klasickú prácu s dokumentmi – knihovníci sa stávajú facilitátormi vzdelávania, mentormi digitálnej transformácie a sprievodcami vo svete informačného chaosu. Práve túto transformačnú rolu knihovníkov chce podporiť nový projekt Smart vzdelávanie v knižniciach bez hraníc dvoch významných knižničných inštitúcií zo Slovenska a Českej republiky.

<http://doi.org/10.52036/1335793X.2025.1.72-74>

VZDELÁVANIE, SPOLUPRÁCA A VÝMENA SKÚSENOSTÍ

Spolupráca medzi inštitúciami – nielen v rámci jedného štátu, ale aj naprieč hranicami – je kľúčová pre výmenu osvedčených postupov, zdieľanie odborného know-how a spoločné hľadanie odpovedí na výzvy, ktorým čelí moderné knihovníctvo. Vďaka tejto spolupráci je možné efektívnejšie rozvíjať nové formy vzdelávania, koordinovať metodickú podporu a prinášať inovatívne programy do širšieho priestoru. Aj preto sa dlhoroční partneri zo Slovenska a Česka opäť spojili, aby spoločne čelili výzvam digitálnej transformácie v oblasti verejného vzdelávania.

Interreg

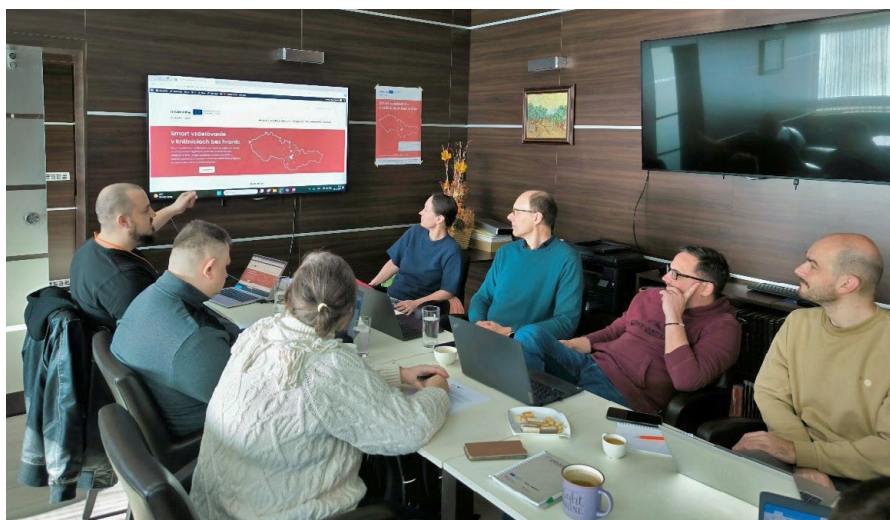

Spolufinancovaný
Európskou úniou

Slovensko – Česko

Smart vzdelávanie v knižniciach bez hraníc

Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) a Moravská zemská knihovna v Brně (MZK) nadviazali na úspešnú spoluprácu z predchádzajúcich rokov a v rámci programu Interreg VI-A Slovensko – Česko 2021-2027 spoločne realizujú projekt *Smart vzdelávanie v knižniciach bez hraníc*. Cieľom projektu je podporiť

Obr. 1 Stretnutie projektových partnerov

vzdelávanie prostredníctvom verejných knižníc zamerané na nové digitálne zručnosti nielen pre základné a stredné školy, ale aj pre širokú verejnosť. Vzdelávanie sa bude realizovať vo vybraných verejných knižniciach v programovom území: za Česko Juhomoravský a Zlínsky kraj, za Slovensko Trnavský, Trenčiansky a Žilinský kraj.

SMART KNIŽNICE: VZDELÁVANIE BEZ HRANÍC

Projekt prináša nový typ vzdelávacieho programu pre knihovníkov cezhraničného územia s názvom Smart knižnice: vzdelávanie bez hraníc, ktorý reflektuje na aktuálne technologické a spoločenské výzvy. Program pozostáva zo štyroch vzájomne prepojených tematických modulov, zameraných na rozvoj digitálnych, technologických a informačných kompetencií.

Tvorba vzdelávacieho programu patrí medzi kľúčové aktivity projektu, pričom jeho obsah vzniká v spolupráci oboch projektových partnerov. Každý z partnerov zodpovedá za obsahovú prípravu dvoch modulov. Pilotné testovanie jednotlivých modulov následne prebieha na opačnej strane hranice, čím sa zabezpečuje skutočná cezhraničná výmena poznatkov a skúseností.

MODUL 1: AKO UMEĽÁ INTELIGENCIA MENÍ SVET

Dynamický rozvoj umelej inteligencie (AI), najmä veľkých jazykových modelov a generatívnej AI, zásadne mení spôsob, akým spoločnosť pristupuje k tvorbe, spracovaniu a distribúcii informácií. Knihovníci sa v tomto module oboznámia so základnými konceptmi umelej inteligencie, jej možnosťami, rizikami a dopadmi na informačné prostredie. Súčasťou vzdelávania budú aj praktické cvičenia zamerané na využitie dostup-

ných AI nástrojov v knižnično-informačných službách a edukačných aktivitách knižníc.

MODUL 2: PROGRAMOVANIE A ROBOTIKA V POHYBE

Druhý tematický celok je venovaný programovaniu, robotike a práci s edukačnými technológiami určenými predovšetkým pre deti a mládež. Knihovníci získajú metodické aj praktické zručnosti, ako prostredníctvom hravých nástrojov efektívne rozvíjať technické myslenie u mladých používateľov. Zameraný je predovšetkým na všestranného robota Mbot2, no v rámci školenia sa knihovníci dozvedia aj o populárnych mikropočítačoch BBC micro:bitoch, robotoch pre najmenších — Ozobotoch — či platforme Scratch na programovanie vlastných hier.

MODUL 3: 3D SVETY A XR TECHNOLÓGIE

Tretí modul rozvíja tému 3D modelovania a 3D tlače, ktoré sa postupne stávajú súčasťou inovatívnych služieb verejných knižníc. Účastníci sa naučia základné princípy fotogrametrie – procesu prevodu reálneho objektu na digitálny 3D model. Cieľom je osvojiť si praktické kroky od digitalizácie trojrozmerných objektov až po ich finálnu 3D tlač. Modul venuje rovnakú pozornosť aj XR technológiám a imerznému obsahu. Virtuálna, rozšírená a zmiešaná realita ukáže knihovníkom potenciál a možnosti využitia v zážitkovom vzdelávaní.

MODUL 4: AKO SA NESTRATIŤ V ÉRE SYNTETICKEJ REALITY

Záverečný modul reaguje na znepokojujúce trendy digitálneho prostredia, ako sú hoaxy, deepfake technológie či manipulácia vizuálneho a textového obsahu prostredníctvom AI nástrojov. Knihovníci si osvoja metódy

Obr. 2 Programovanie a robotika v pohybe – pilotné školenie

kritického hodnotenia informácií, techniky fact-checkingu, rozpoznávania manipulácií a overovania vizuálnych a textových zdrojov. Modul posilňuje informačnú gramotnosť pracovníkov knižníc a ich schopnosť byť dôveryhodnými sprievodcami verejnosti v čase informačného chaosu a dezinformačných kampaní.

ĎALŠIE AKTIVITY A DISEMINÁCIA

Okrem samotnej tvorby vzdelávacieho programu a následnej realizácii školení vo verejných knižniciach v programovom území sa projekt *Smart vzdelávanie v knižniciach bez hraníc* zameriava aj na ďalšie kľúčové aktivity, ktoré nielen výrazne prispievajú k naplneniu cieľov projektu, ale aj k jeho dlhodobej udržateľnosti a rozvoju knihovníctva.

Jednou z významných úloh je vytvorenie online vzdelávacej platformy, ktorá sprístupní všetky moduly a metodické materiály nielen pre knihovníkov, ale aj širokú verejnosť. Platforma však nebude len statickým repozitárom výstupov – jej ambíciou je stať sa živým priestorom pre kontinuálne vzdelávanie, ktorý bude priebežne dopĺňaný o nové poznatky, nástroje a inšpirácie z praxe. Vďaka tomu bude môcť flexibilne reagovať na meniace sa potreby technologický vývoj.

Projekt zároveň vytvorí priestor na výmenu skúseností a networking medzi knihovníkmi na oboch stranách hranice prostredníctvom spoločných podujatí. Dôležitou súčasťou realizácie je aj diseminácia výstupov a výsledkov projektu – nielen v rámci programového územia, ale aj na celonárodnej úrovni v Slovenskej

a Českej republike. V rámci diseminácie vznikne napríklad stratégia digitálneho vzdelávania v knižniciach či online výstava inovatívnych vzdelávacích podujatí organizovaných knižnicami.

AKTUÁLNY STAV REALIZÁCIE

V súčasnosti prebieha prvá fáza projektu, v rámci ktorej spolu projektoví partneri pripravujú vzdelávací program pre knihovníkov. Ten má za sebou už prvé výstupy a spätnú väzbu, každý modul vzdelávacieho programu totiž prejde testovacím školením. Prvé pilotné školenie¹ k modulu Programovanie a robotika v pohybe pod vedením CVTI SR prebehlo v Krajskej knižnici Františka Bartoša v Zlíne, zatiaľ čo druhý pilot k modulu Ako umelá inteligencia mení svet pod vedením Moravskej zemskej knižnice prebehol na druhej strane hranice v Záhorskej knižnici v Senici. Ďalšie dva piloty prebehnú v Krajskej knižnici v Žiline a v Moravskej knižnici v Brne a po zapracovaní pripomienok a spätnej väzby bude vzdelávací program pripravený na svoj štart od leta 2025.

Projekt *Smart vzdelávanie v knižniciach bez hraníc* je realizovaný v rámci programu cezhraničnej spolupráce Interreg VI-A Slovensko – Česko 2021-2027. Viac informácií o projekte nájdete na projektovom webe smartlab.cvtisr.sk/index.php/smart-vzdelavanie/ alebo na webových stránkach projektových partnerov.

POZNÁMKY

¹ <https://smartlab.cvtisr.sk/index.php/2025/05/09/program-smart-kniznice-vzdelavanie-bez-hranic-odstartoval-prvym-pilotnym-skolenim/>

Obr. 3 Ako AI mení svet – pilotné školenie